

DVANAJSTI KONGRES ZVEZE DRUŠTEV JUGOSLOVANSKIH FOLKLORISTOV

v Celju od 6. do 10. septembra 1965

Marijan Fuchs

»Vsako leto plapolja kongresu v čast več zastav,« je bilo slišati prihajajoče udeležence pred pričetkom zborovanja. V Celju jih je kar deset žarelo v vseh mogočih barvah pred zamolklim ozadjem zidovja Narodnega doma. Kongres torej nikakor ni bil zgolj jugoslovanska zadeva. Mesto je bilo nekam slovesno in ponosno vse dni, ko so v njem zborovali domači in tuji narodopisci. Bržčas je pripomoglo k tej mirni povzdignjenosti razpoloženja v mestu in na obrazih ljudi tudi mirno, svetlo pozno-poletno vreme, pa tudi dejstvo, da so bili mesto in ljudje na prihod zborovalcev in delegatov pripravljeni. Pozdravne besede predsednika celjske občinske skupščine so jasno povedale, da se domači ljudje dovolj zavedajo pomena tega dogodka in zato želijo, da bi se gostje počutili med njimi čim ugodneje, njihovo delo pa da bi bilo čim plodovitejše.

Kongres se je začel 6. septembra 1965 v dvorani Narodnega doma, ki je s svojo notranjo arhitekturo ustrezala pomembnosti zborovanja. Organizator kongresa je bilo Slovensko etnografsko društvo, tehnično opremo pa je dal Glasbeno narodopisni inštitut v Ljubljani. Naj že kar na tem mestu povemo, da je bil kongres vzorno pripravljen; to so poudarjali že zlasti tuji udeleženci javno na kongresu pa tudi v zasebnih pogovorih. Velik delež je imela pri tem tajnica društva dr. Zmaga Kumer.

Potem ko je zvezni predsednik dr. V. Vodušek pozdravil goste ter zastopnike krajevnih družbenih in političnih organizacij, se spomnil umrlih članov in povedal še nekaj uvodnih besed, so pozdravili kongres še predstavniki raznih znanstvenih ustanov. Tokrat je bila navzoča tudi glavna tajnica IFMC iz Londona dr. Barbara Krader. Nato je kongres začel z rednim delom. Na sporedu so bile tri teme. Prva, etnografski prikaz področja, kjer kongres dela, je prišla že v navado kot uvodna tema. Druga je bila Problemi razvoja folklorne v sedajnosti, tretja pa Arhaične prvine v svatbenih običajih. Razen tega je že drugi dan kongresa začelo delati pet sekcij: za ljudsko glasbo, ljudsko prozo, ljudsko dramatiko, ljudsko pesem in ljudske ples.

Celjsko področje sta na splošno etnografsko prikazala J. Orožen (Savinjska dolina) in N. Kuret (Kozjansko), medtem ko sta F. Hribernik in D. Predan pripravila posebna prispevka o flosarstvu in kaštah.

Niti v najsplošnejših potezah ni mogoče prikazati vsebine številnih referatov in bogastva misli, ki so jih razvijali predavatelji, obdelujoč prvo temo o problemih današnjega razvoja folklore. Zato naj navedemo samo nekaj naslovov. Npr. A. Nazor (Zagreb) se je potegoval za razumevanje in pravo mesto folklore danes, D. Antonijević (Beograd) je govoril o borbi proti folklorizmu, Ž. Mladenović (Beograd) o novostih sodobne srbske pesmi v desetercih, A. Freudenreich (Zagreb) o razvoju nekaterih elementov v ljudskem stavbarstvu, G. Ciobanu (Bukarešta) o tendencah v razvoju romunske pesmi, E. Stoin (Sofija) o razvoju bolgarske folklore, H. Strobach (Berlin) o socialistični ljudski pesmi, M. Sertić (Zagreb) o odporniški in delavski pesmi itd.

V diskusiji po referatih so se duhovi razživel: prizadetost, s katero so posamezniki obravnavali in dopolnjevali glavno misel teme, ni samo dajala poteku kongresa svojevrsten tempo, temveč je tudi pokazala, kako živa so vprašanja in pojavi folklore v današnjem času. Nepoučena »široka javnost« ima kaj slabe predstave o njej, zato je včasih slišati besede »somrak folklore«. Druga senčna stran pa je v tem, da dandanašnji silno raste število folklornih prireditev, ki so v zvezi z naglim razvojem turizma. Tu je prav potrebno opozoriti na pačenje in notranjo votlost v prikazovanju naših nekdanjih živih običajev. Slovensko etnografsko društvo se je pred časom že obširno ukvarjalo s tem vprašanjem in potrebno bi bilo ukreniti nekaj določnega. Sem spada tudi vprašanje spominkov.

Po referatih naslednjega dne, 7. sept., ki so se še zmerom nanašali na prvo temo, se razprava kar ni mogla ločiti od vprašanj, nakazanih že prejšnji dan. (O tem, da se problemi samo načenjajo in nakazujejo, ne da bi po razpravljanju prišli do neke jasnosti, do stališča in zaključka, je spregovoril odločno besedo dr. Vinko Žganec; izrekel se je tudi proti radikalnim stališčem, ki so po njegovem preveč aprioristična.) Najobširnejše se je razgovorila o folklori v današnjem našem življenju M. Bošković-Stulli in poudarila, da je marsikaj današnjega oživila starina, a prilagojena razmeram. Zato je danes težko reči, ali folklor izumira ali se razvija ali se preoblikuje — pri vsem tem pa je tudi zgrešeno postavljati vprašanje tako splošno, ker so potem tudi odgovori zgrešeni. Dejstvo je, da se zdaj ta vrsta razvija, ona stagnira, pa spet druga degenerira ali izginja. Zelo trdožive pa so še kratke pesmice, šale, anekdote, zgodbice.

Popoldansko delo se je nadaljevalo v sekcijah. Etnomuzikološka sekcija je obravnavala problem odnosa med ritmom teksta in ritmom melodije. Referate so prispevali domači in tuji strokovnjaki. Medtem ko je B. Beljajev (Moskva) razpravljal na splošno ob primerih pesmi raznih narodov, je G. Ciobanu (Bukarešta) poročal o romunski ljudski pesmi, D. Dević (Beograd) obravnaval pesmi v simetričnem osmercu, V. Vodušek govoril o anakruzi v slovenski pesmi in nazadnje še R. Hrovatin o bioloških vplivih na metrorimične relacije v ljudskih pesmih. V sekciji za ljudsko dramatiko je vzbudil pozornost in priznanje referat R. Kacarove (Sofija) o lutkah. Za nas Slovence je bilo posebno zanimivo predavanje V. Gašparikove (Bratislava) o poetični podobi Kralja Matjaža v proznem

ljudskem izročilu slovaškega in slovenskega naroda, ki ga je imela v sekciji za ljudsko prozo. Predavanje je bilo malo opaženo, vendar ne sme kar tako mimo. Morda še posebno zato ne, ker se zdi, da je naš I. Grafenauer to snov obdelal tako temeljito, da bi bilo težko reči še kaj novega. Ob prijemu Gašparikove pa je bilo mogoče ugotoviti, da se še zmerom lahko odpirajo nova spoznanja. Izsledki in ugotovitve, ki izvirajo iz primerjanja, kako doživljajo in pojmujejo isti pojav različni narodi, pa nudijo naravnost dragocena spoznanja o značajskih lastnostih našega naroda, in sicer o potezah, ki jih ni doslej menda še nihče opazil in označil in jih seveda tudi predavateljica ni izluščila. (Ali bo nekoč pisal sintetično delo o značaju našega naroda etnograf, slovenist ali »amater«?).

Po dveh dnevih intenzivnega dela je bil čudovit doživljaj izlet v Savinjsko dolino. Naslednji dan, 9. septembra pa so se zborovalci spet zbrali v Narodnem domu. Na vrsti je bila druga tema kongresa, arhaični elementi v svatbenih običajih. Najprej so bili na vrsti pregledni referati (npr. M. Barjaktarović je poročal za Srbijo, J. Vukmanović za Črno goro, M. Slijepčević za Gornjo Hercegovino), potem pa so avtorji iz raznih dežel obravnavali posamezna vprašanja npr. E. Moldoveanu-Nestor (Bukarešta) o zvezi med svatovskimi in žetvenimi običaji v Romuniji, S. Zečević (Beograd) o sprejemanju neveste v kult novega doma, M. Bošković-Matić (Beograd) o ostankih matriarhata v svatbenih običajih i. dr. Popoldne sta zasedali sekcija za ljudske pesmi (predmet razprave je bila klasifikacija tekstov) in sekcija za ljudske plesе (govorili so o problemih terminologije).

V petek, zadnji dan kongresa, so se zvrstili še preostali referati druge teme. Povečini so obravnavali svatbene pesmi in plesе. M. Fulanović-Šošić in Lj. Simić (obe iz Sarajeva) sta npr. govorili o bosanskih in hercegovskih, N. Martinović (Cetinje) o črnogorskih svatovskih zdravicah, G. Suliteanu (Bukarešta) o romunskih pesmih, M. Šuštar (Ljubljana) o slovenskem svatbenem plesu »kačo zvijati«.

Posebno poživitev kongresa so pomenili etnografski filmi, ki so jih gledali udeleženci že prvi večer. Med njimi je zbudil največ zanimanja film o kresovanju v Reziji pa tudi slovaški o otroških igrah. V petek zvečer je v celjskem gledališču nastopila akademska folklorna skupina »Fr. Marolt« z izbranim sporedom slovenskih ljudskih plesov. Za marsikoga, zlasti za tuje udeležence je bilo to prvo srečanje s slovensko plesno folkloro in buren aplavz je bil dokaz, da so jim plesi ugajali.

Zadnji dan je bil še redni letni občni zbor organizacije. Razprava se je sukala največ le okoli pravil in njih spremembe. Izvoljen je bil tudi nov odbor; predsednica je postala G. Palikruševa iz Skopja.

Tudi če je o vseh dosedanjih kongresih SUFJ mogoče reči, da so uspeli in dosegli svoj namen, velja o celjskem, da je bil tako v celoti kakor v nadrobnostih izredno poučen in koristen ter tudi umetnina svoje vrste in da bo nedvomno v spominu udeležencev še dolgo živela misel nanj in na doživetja z njim v zvezi.

ZUSAMMENFASSUNG

KONGRESS DER JUGOSLAWISCHEN FOLKLORISTEN

Der artikel spricht über den zwölften Kongress des Verbandes der Vereine jugoslawischer Folkloristen, der vom 6. bis 10. September 1965 in Celje abgehalten wurde. Am Kongress nahmen teil auch viele ausländischen Gäste. Man kann von drei Hauptthemen dieser grossen Versammlung sprechen. Das erste Thema behandelt die volkskundlichen Besonderheiten von Celje und seiner Umgebung. Das zweite lautet: Problem der Folklore-Entwicklung in der Gegenwart. Das dritte Thema bearbeitet die archaischen Urbestandteile der Hochzeitsbräuche.